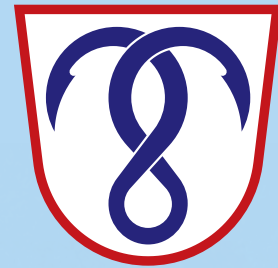

Mengšan

Glasiło Občine Mengeš
julij 2023, letnik XXX, številka 7

Prva vožnja s Prostoferjem v Mengšu

Osrednji intervju: Boštjan Per in Roman Novak – »Naj človek celi svet obteče, najboljši kruh doma se peče«

Petdesetletnica Trim steze Mengeš

PGD Loka pri Mengšu – 90 let: zaključek praznovanja, 2. septembra 2023, z Ansambлом Saša Avsenika

Kor odprtih vrat

Goršičeve orgle kot spomenik slovenske kulturne dediščine

Projekt obnove orgel bo pot odkrivanja pomena lastne orgelske kulture.

Goršičeve orgle v cerkvi sv. Mihaela v Mengšu (1890, op. 54) so ene od pomembnejših spomenikov slovenske glasbene kulturne dediščine s konca 19. stol. V marcu in aprilu je v Mengšanu domači organist Uroš Urbanija v dveh prispevkih predstavil pestro 132-letno zgodovino Goršičevih orgel, ki so dandanes potrebne temeljite in strokovne obnove, ter zgodovino enih od najstarejših ohranjenih orgel na Slovenskem, ki so nekoč stale na mengeškem koru.

Velikokrat premalo cenimo ali podcenjujemo pomen lastne orgelske kulture in dogajanja v našem kulturnem prostoru, ki je kljub majhnosti naše države pestro in bogato. Varovanje in ohranjanje pomembnih instrumentov kot spomenikov zgodovinskih obdobjev v Sloveniji je in bo odvisen od volje in sodelovanja lastnikov glasbil, organistk in organistov, orglarjev ter konservatorjev.

Treba je poudariti in pohvaliti prizadevanje domačega župnika Marka Koširja, organistov in zborovodij za obnovo

enih od naših najpomembnejših zgodovinskih orgel, ki dandanes neposredno predstavljajo kontakt s časom, v katerem so nastale. Župnija kljub vsem oviram in izzivom na področju obnove orgel skrbi za uravnoteženost in raznolikost strokovnih mnenj. Prav tako si župnija prizadeva za ozaveščanje župljanov in širše javnosti. V ta namen so organizirali predavanje o orglah Franca Goršiča in njihovi obnovi, kor odprtih vrat ter za najmlajše delavnico sestavljanja miniaturnih orgel.

Velja izpostaviti, da imamo v Sloveniji in v mednarodnem prostoru neurejene razmere pri izobraževanju orgelskih mojstrov, ki so zadolženi za popravila in restavratorska dela, pa tudi pri izobraževanju organistk in organistov, organologov, torej oseb, ki bi morale povezati in nuditi odgovore na strokovna vprašanja orgelskih mojstrov. To v današnjem času vsaki župniji s pomembnejšimi zgodovinskimi orglami predstavlja dodatne izzive.

Da bi orgle ustrezno ovrednotili, je treba sprejeti dejstvo, da vrednosti orgel ne določa samo zunanji estetski videz (orgelska omara), temveč njihova vsebina, ki je v veliki meri očem opazovalca nevidna, ter na koncu zvok orgel v cerkvenem prostoru, ki je fizično neoprijemljiv in prav tako neviden. Zvok posameznega tona piščali je odvisen od zadostne oskrbe z zrakom, konstrukcije piščali, intonacije in prostorskega učinka. Ravno estetika zvoka pa je tista, ki bi v večini primerov morala predstavljati pomembno oz. najpomembnejšo komponento pri presoji vrednosti instrumenta. Umetniško zanimive so orgle, pri katerih orglar vse njihove dele primerno dimenzionira in jih natančno izdelava iz najkakovostnejših materialov. Do današnjih dni

Delavnica sestavljanja miniaturnih orgel

dnjem letu tudi temeljito dokumentirane. Projekt je velik izziv, pri katerem je treba uskladiti znanja z različnih področij, zato se je avtor pričujočega prispevka povezal s kolegom Alešem Razpotnikom.

Predvidena je celovita obnova orgel, katere osnovni cilj je ohranitev oz. rekonstrukcija izvirnega stanja, z obnovitvenimi deli pa se bosta dosegla brezhibno delovanje in popolnejša zvočna podoba instrumenta ter hkrati podaljšala življenjska doba orgel. Tako da bodo lahko orgle izpolnjevale vse različne vloge, ki jih tovrsten instrument ima, hkrati pa navdihovale organiste, skladatelje in organizatorje, da bodo v prihodnosti te orgle uporabljali na različne (tudi nove) načine. Zahtevna naloga obnove je bila zaupana domačemu evropsko priznanemu Orglarstvu Močnik iz Cerkelj na Gorenjskem.

Raziskovanje in dokumentiranje orgel je časovno in logistično naporno delo, ki v večini primerov zahteva sodelovanje več ljudi. Na tem mestu se avtor še posebej zahvaljuje Urošu Urbaniji, Andreju Škrlepu, Janetu Brezovniku in Tilnu Bajcu za posredovanje podatkov. Zahvala gre tudi vsem, ki so do sedaj kakor koli pomagali pri projektu obnove Goršičevih orgel v Mengšu. Medsebojno povezovanje in spoštovanje sta temeljna kamna uspešnih projektov, tako bomo skupaj s pogledom v preteklost našli svojo pot v prihodnost.

Besedilo: **Luka Posavec** • Foto: **Uroš Urbanija**

so se v veliki meri ohranile orgle tistih izdelovalcev, ki so uporabljali kakovostne materiale. Prav zato imajo Goršičeve orgle v Mengšu pomembno mesto v slovenski kulturni zgodovini.

Pomembno se je zavedati svojih korenin in dogajanja tedanjega časa. Dokumentacija orgel je eden od načinov, da se ohranita tradicija in izročilo naših prednikov. Tako bodo lahko tudi prihodnje generacije bolje razumele odločitve ter razmišljanja preteklega in današnjega časa. V Sloveniji se s tem področjem ukvarja Organistica, ki je krovni projekt, ki se zavzema za arhiviranje, dokumentiranje, analizo, sistematizacijo vrednotenja, ohranjanje kulturne dediščine z varovanjem instrumentov pomembnejše zgodovinske vrednosti, apliciranje podatkov iz pridobljenih analiz za rekonstrukcijo in novogradnje ter za ozaveščanje o pomembnosti orgelskega kulturnega izročila v Sloveniji in mednarodnem prostoru. Z razvojem metodologije želimo tudi z argumenti podpreti to, kar sicer pogosto slišimo, in sicer da ima instrument določeno (zgodovinsko) vrednost.

Eden od projektov v okviru Organistice je projekt Franc Goršič, ki traja od julija 2019, rodil pa se je spontano z ljubiteljskih obiskov Goršičevih instrumentov po Sloveniji že leto prej. Trenutna ocena dolžine projekta je dobrih deset let. Gre za raznolik in obsežen projekt, ki obsega poglobljeno analizo Goršičevega opusa, pregled obstoječe ali še neodkrite dokumentacije o njegovem življenju in delu ter oživiljanje njegove dediščine. Hkrati gre za nadaljevanje spoznavanja Goršiča, ki ga je predstavil že dr. Edo Škulj v svoji knjigi Goršičeva orgelska delavnica iz leta 2004. Cilj projekta je najti prave informacije ter spodbuditi nadaljnje restavriranje in ne nazadnje tudi razumevanje glasbil, kot so orgle v cerkvi sv. Mihaela v Mengšu, ki bodo v priho-

Razstavljanje Goršičevih orgel